

Guillén, màgia a l'espai escènic

Dibuixant satíric, pintor i escenògraf

Guillén, dibuixant satíric, pintor i escenògraf de trajectòria llarga i fecunda, és un creador visual al servei de les arts de l'espectacle i de la crítica social i política. Els seus dibuixos publicats a la premsa constitueixen una crònica gràfica del que ha succeït a l'Estat espanyol, a Catalunya i a la ciutat de Barcelona des de la Transició democràtica fins avui.

Ha estat un renovador del llenguatge escènic i dels seus components: objectes, artefactes, figurins, caracterització, màscares, espai escènic. Contrari a la idea de l'escenògraf com a decorador, Guillén busca el concepte d'obra d'art total, en què la forma, el color, els objectes, el mobiliari i el vestuari es transformen en virtut del que demana la dramaturgia a cada moment. Hi afegeix trucs manuals, ginys mecànics o virtuals que renoven l'escena, impacten en l'espectador i creen un efecte màgic i sorprenent.

Guillén innova l'aparell teatral fent ús de la festa popular de llarga tradició a Catalunya, esllanguida i oblidada durant el franquisme. Com fa l'avantguarda, torna als orígens, aposta per la innovació i projecta el passat cap al futur. Al costat de la cultura popular, l'art del segle XX és una de les fonts més fèrtils de la seva inspiració: Picasso, Léger, Schlemmer i els ballets suecs.

Els primers ajuntaments democràtics volen recuperar el carrer com a espai festiu després que el franquisme en prohibís i en restringís l'ús. El *Costumari Català* de Joan Amades s'erigeix en la font originària de la tradició que cal vestir de modernitat. Guillén serà un innovador del teatre de carrer, amb l'actualització de les comparses, carnavals i figures de l'entremès popular.

Des de 1992 l'art de Guillén va associat a diverses obres de teatre i òperes de Comediants que han circulat arreu del món. Els darrers anys ha desenvolupat una obra pictòrica, reflex de les qüestions que planteja la història de l'art de tots els temps.

Pilar Parcerisas

Comissària de l'exposició

«Per combatre el règim, el millor era utilitzar les seves armes: la iconografia de postguerra que ens havien obligat a mamar d'una manera inconscient, des dels feixistes de Roberto Alcázar y Pedrín al Guerrero del Antifaz, passant per les col·leccions de Florita y Azuzena.»

Joan J. Guillén

1. Dibuixant satíric

Als vint anys entra a col·laborar al *Tele/eXpres*, on el seu director, Manuel Ibáñez Escofet, li permet fer un «còmic d'actualitat». Així, Guillén inicia una carrera com a periodista gràfic en què el dibuix substitueix la fotografia i la paraula. Aborda l'actualitat nacional i internacional en un moment de descomposició del franquisme i enmig d'una batalla per la llibertat d'expressió. Amb sentit de l'humor, ridiculitza les figures del règim i es converteix en un il·lustrador polític imprescindible. Recull la tradició del dibuix satíric del XIX, afegeix una visió esperpèntica al seu treball i separa la crítica del pur acudit. Els seus dibuixos són un retrat històric de la ruptura amb el franquisme, de l'arribada de la democràcia a Espanya, de les relacions entre Catalunya i l'Estat espanyol i de la política en clau catalana i barcelonina. Destaquen les portades i contraportades de la revista satírica *Por favor*, les col·laboracions a les revistes *La calle*, *Muchas gracias* i *El Món*, i a diaris com el *Diari de Barcelona*, *El Periódico*, *La Vanguardia* i *Catalunya Plural*. El dibuix satíric de Guillén és una crònica gràfica des de la Transició democràtica fins avui dia.

«Microclip»

L'any 1983 neix TV3 i, un any més tard, el 1984, Salvador Alsius incorpora el «Microclip» de Guillén al telenotícies del migdia. Guillén fa dos «dibuixos animats» a la setmana, fins a l'any 1988. Després, continua un temps a TVE amb els seus «Microclips». És un treball artesanal que li comporta més de vint hores de feina. Es tracta d'una experiència pionera de dibuix animat electrònic amb voluntat d'innovació, un ús gràfic de la informàtica en els telenotícies de TV3, que esdevé tota una primícia a Europa.

2. Creació d'un llenguatge escènic

Entre 1972 i 1980, Guillén cerca la renovació del llenguatge teatral i fuig de l'escenografia com a decoració per trobar la seva pròpia idea de l'espai escènic. El record d'una calaixera familiar li obre les portes a crear un artefacte que es transforma dins l'escena. Aquesta calaixera la trobem a *Ubú* (1973), treball de fi de carrera a l'Institut del Teatre. Calaixeres, contenidors o armaris, com a *L'Espantu* (1979), són mobles que es transformen a partir d'ara en artefactes d'un espai escènic que s'ha convertit en modular. La màscara pren embranzida en el seu primer treball professional a *Una guerra en cada esquina* (1972). Ben aviat, el vestuari, juntament amb la màscara, l'ajuden a crear el personatge, i la incorporació de ginyes mecànics o escultòrics li permet crear animals, monstres o elements pertorbadors de l'escena. Aquest procés va acompanyat d'un diàleg amb Fabià Puigserver a l'Institut del Teatre.

La calaixera

Al principi va ser una calaixera. Un dibuix en el record dona testimoni d'aquest moble, present en la infantesa de Guillén i protagonista en l'espai escènic d'obres de teatre i òpera. Una calaixera és una capsa de sorpreses que desvetlla la imaginació de l'escenògraf per desplegar el concepte de transformisme escènic. Una calaixera que es pot convertir en barca, carrossa, seient, escala o tarima. Apareix per primer cop a *Ubú, rei*, el 1973. Al costat d'altres peces de mobiliari, com un armari, un contenidor o un piano, instaura un model d'escenografia en moviment i evolució constants.

El Cuadrado de Astromelias, 1973

TEXTOS: Guillermo Henríquez
COMPANYIA: Gogo, Teatro Experimental Independiente, Institute of North American Studies, Barcelona
DIRECCIÓ: Joan-Manuel Gisbert
ESPAI ESCÈNIC: Guillén

Los Forjadores de Imperio, 1974

TEXTOS: Boris Vian
COMPANYIA: Gogo, Teatro Experimental Independiente, Institute of North American Studies, Barcelona
DIRECCIÓ: Joan-Manuel Gisbert
ESPAI ESCÈNIC I
CARACTERITZACIÓ: Guillén

Escola de bufons, 1975

TEXTOS: Michel de Ghelderode
DIRECCIÓ: Pere Planella
VESTUARI: Fabià Puigserver
MAQUILLATGE: Guillén

L'Odissea, 1979

COMPANYIA: Els Joglars, Auditori de Palma de Mallorca
DIRECCIÓ: Domènec Reixach i Albert Boadella
ESCENOGRAFIA: Guillén

Les Balades de Villon, 1978

TEXTOS: François Villon
Sala Villarroel, Barcelona
DIRECCIÓ: Feliu Formosa
ESPAI ESCÈNIC, VESTUARI MÀSCARES:
Guillén

No te n'oblidis mai, 1977

TEXTOS: Peter Nichols,
Teatre Romea, Barcelona
COMPANYIA: Teatre Romea
DIRECCIÓ: J. M. Loperena
ESPAI ESCÈNIC: Guillén

Ubú, rei, 1973

TEXTOS: Alfred Jarry
Institut del Teatre, Barcelona

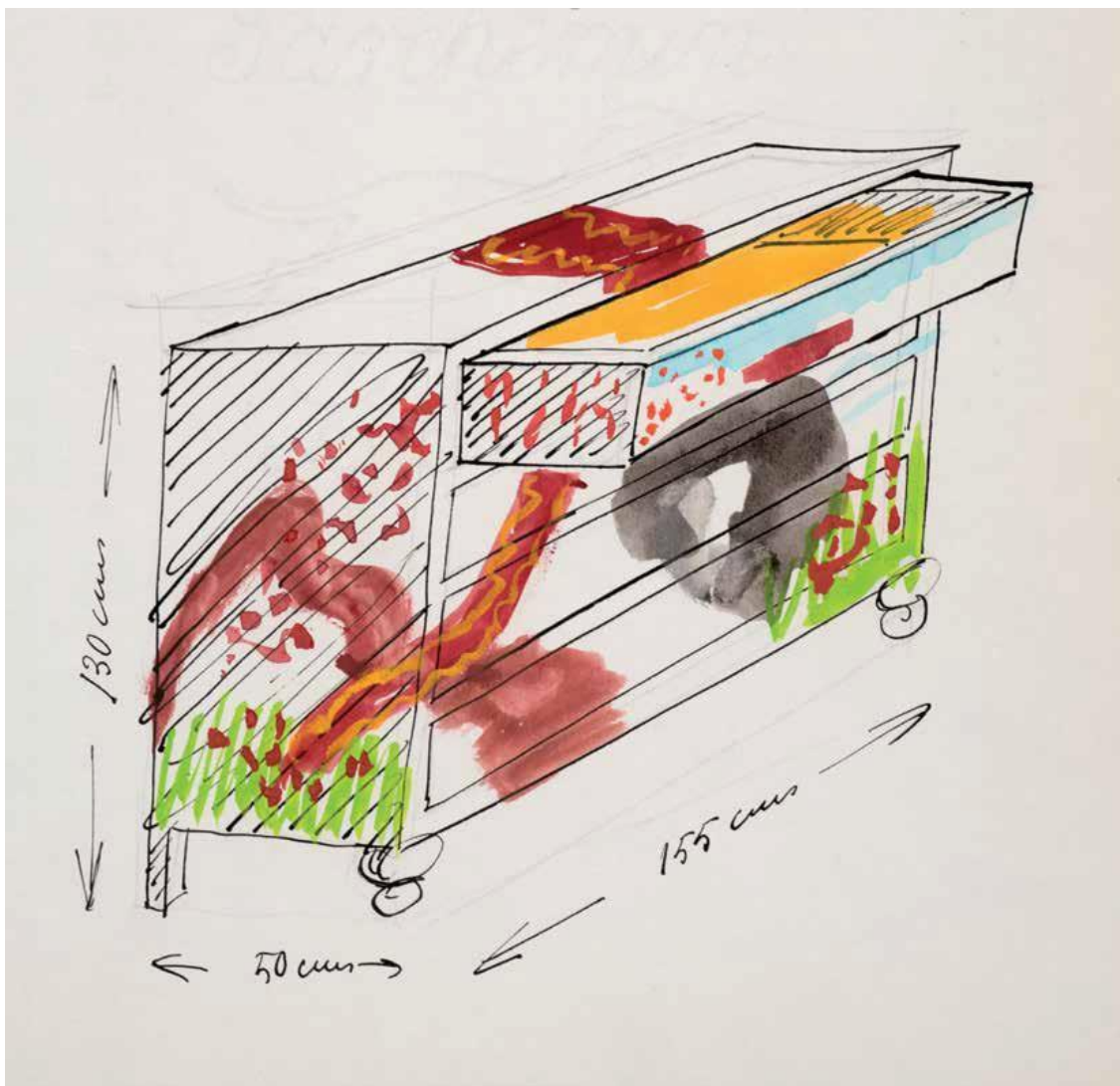
Treball final d'estudis en aquesta institució

Ubú, rei, 1979

TEXTOS: Alfred Jarry
Centre Catòlic de Gracia, Barcelona

COMPANYIA: Teatre a l'escola, campanya 78/79

DIRECCIÓ: Josep Torrents i Jaume Nadal
ESPAI ESCÈNIC, VESTUARI I MÀSCARES:
Guillén

© Guillen, VEGAP, Barcelona, 2021.

3. «El carrer és nostre»: tradició i innovació

Al final del franquisme, s'imposa una reflexió sobre la cultura popular i la identitat festiva. Neix la fascinació pels entremesos i la renovació de les seves figures, com ara l'àliga, el bou, el lleó, el drac, els nans i els gegants. Barcelona es perfila com una ciutat creativa i cosmopolita que vol recuperar la seva memòria col·lectiva i les llibertats perdudes. Guillén es fa ressò d'aquesta recerca etnogràfica i porta al carrer una estètica abstracta, cubista, allunyada del naturalisme figuratiu i barroc de la iconografia emprada fins aleshores. La comparsa *Visca Picasso!* (1981) escenifica plenament el maridatge entre tradició i innovació. Aquest nou concepte el projecta als carnivals dels primers anys vuitanta, en què la clau és la màscara. Arran de la proclama de Fraga Iribarne «¡La calle es mía!», la gent es fa seu «El carrer és nostre!». Des de llavors, més de vint muntatges parateatral han animat els carrers amb propostes de Guillén, que destaquen pels artefactes i ginyes que basculen entre la tradició de la cultura popular i l'avantguarda.

Carnaval

El carrer havia estat l'escenari dels rituals «victoriosos» —militars, falangistes, nacionalcatòlics—, on només pervivien uns pocs vestigis de la cultura tradicional, degudament clenxinats i acomboiats. Per descomptat, n'havia desaparegut el Carnaval i, amb aquest, la dimensió més desinhibida de la festa. El 1980 Guillén s'associa amb Can Forés, de Gràcia, per muntar un taller de màscares. L'any 1980 hi fa una exposició de les seves màscares i, mitjançant Joan Brossa, Josep Cardona, d'El Ingenio, s'hi afegeix amb les seves produccions de cartó pedra. Guillén crea una iconografia de Carnestoltes a partir de tipus populars, diables, astres i animals.

Comparsa *Visca Picasso!*, 1981

Ajuntament de Barcelona
GUIÓ, DISSENY DE FIGURES DE
PICASSO I DIRECCIÓ: Guillén

Construïda al llarg dels anys 1995, 1996,
1997 i 1998.

Presentada a les inauguracions de les
corresponents Escoles d'Estiu Rosa Sensat
TEXTOS: Roser Ros.

Cavalcada *L'any festiu*, 1992

Expo'92, Sevilla
COMPANYIA: Comediants
Carrosses «Agosto asador»,
«Novembre», «DRAC Primavera»,
«Toro» i «Sabates dels Reis»:
Guillén

Animació de carrer, 1995

Port Aventura, Vila-Seca i Salou
COMPANYIA: Comediants
DIRECCIÓ: Joan Font.
Artefactes, vestuari i elements D'ANIMACIÓ:
Guillén

Comparsa *Rosa Sensat*, 1995

Associació de Mestres Rosa Sensat,
Barcelona
DISSENY I REALITZACIÓ DE
QUATRE FIGURES «DAMA
TERRA», «ARRIBADA D'EOL»,
«FOLLIA DE FOC» I «NINAIGUA»:
Guillén

Acte inaugural Eurobasket, 1997

Pavelló Olímpic, Badalona
COMPANYIA: Comediants
DIRECCIÓ: Joan Font
DISSENY DE FIGURINS I ARTEFACTES:
Guillén

Compte enrere per al mil·lenni, 1999

Intervenció a la façana de La Pedrera

COMPANYIA: Comediants
DIRECCIÓ: Joan Font
VESTUARI, ELEMENTS I
ARTEFACTE MUSICAL
«L'ASTROLABI»: Guillén

Gala dels Premis Max, 1999
SGAE
L'Auditori, Barcelona.
PRODUCCIÓ: Anexa
COMPANYIA: Comediants
DIRECCIÓ: Joan Font
Escenografia i vestuari: Guillén

Festival Grec, 2001
Ajuntament de Barcelona

Acte de presentació.
Palau de la Virreina, Barcelona
COMPANYIA: Comediants.
DISSENY: Guillén.

Walter Benjamin-Bertolt Brecht, 2018
Associació Passatges i Ajuntament de
Portbou.
Sala la Congesta, Portbou.
Lectura dramatitzada *Els nostres cossos
ensopeguen amb les paraules, igual que ho
fan amb les llambordes*, (Walter Benjamin &
Bertolt Brecht: trobada a Portbou /rencontre
à Portbou), de Maria Maïlat.
POETES: Vicenç Altaió i Carles Duarte.
ESPAI ESCÈNIC: Guillén.

© Guillén, VEGAP, Barcelona, 2021.

4. Teatre i òpera

Des de la seva entrada a l'Institut del Teatre com a professor el 1971, Guillén vol fer jugar tota la maquinària que l'escenògraf té a l'abast per fer pujar dalt l'escenari la nova iconografia que havia renovat, procedent de la cultura popular i el folklore recuperats. La recerca de l'obra d'art total està en marxa. El teatre i, més tard, l'òpera, li proporcionen l'oportunitat de consolidar un llenguatge propi. Espai escènic, màscara, vestuari i artefactes esdevenen els puntals del seu llenguatge escènic, aspectes que es consoliden en una de les primeres obres, *L'Espantu* (1979), un exercici que assoleix de llarg els objectius fixats, i també a *Deixeu-me ser mariner* (1983), amb l'espai escènic concentrat en una espiral laberíntica. Des de 1992, quan inicia la col·laboració amb la companyia Comediants, les seves escenografies de teatre i òpera viatgen per tot el món, de la Xina als EUA, passant per diverses ciutats europees i pel Gran Teatre del Liceu.

L'Espantu, 1979

TEXTOS: Juli Vallmitjana

Grup Teatrí, Barcelona

DIRECCIÓ: Joan i Francesc

Castells

ESCENOGRAFIA, MÀSCARES I

DISSENYS VESTUARI: Guillén

En aquesta obra es consoliden alguns dels objectius que Guillén s'havia fixat i que il·lustren els apunts de màscares de personatges, caracteritzacions que s'inspiren en els tipus de Nonell, i apunts de figurins. L'armari transformable domina la caixa escènica.

Picasso Ú, 1980

Ajuntament de Barcelona,

Drassanes

AUTOR: Guillén

COMPANYIA: Grup Teatrot

DRAMATÚRGIA: Guillermo Heras

(Tábano) i Guillén

DIRECCIÓ, ESCENOGRAFIA,

VESTUARI I ARTEFACTES: Guillén

És la primera incursió important en el món picassà. Les màscares d'*El foll*, la Menina, una màscara del *Guernica*, al costat de dibuixos a llapis i a l'aiguada, mostren la immersió de Guillén en la vida i l'obra d'aquest pintor, que ja l'havia atret de molt jove.

El llibre de les bèsties, 1995

Teatre Romea, Barcelona

TEXTOS: Ramon Llull

COMPANYIA: Comediants

DIRECCIÓ: Joan Font

ESCENOGRAFIA, VESTUARI I

ARTEFACTES: Guillén

En aquesta obra consolida el disseny de personatges. Són rellevants els quaderns de notes inicials, amb notes preparatòries del muntatge teatral, els dibuixos dels dissenys de figurins, artefactes escènics i, sobretot, els esbossos de personatges i de la fauna simbòlica, amb els seus vestits i màscares. És una obra influïda per l'art romànic català.

La flauta màgica, 1999

Gran Teatre del Liceu

AUTOR: Wolfgang Amadeus Mozart

COMPANYIA: Comediants

DIRECCIÓ: Joan Font

DIRECCIÓ MUSICAL: Josep Pons

ESCENOGRAFIA, VESTUARI I

ARTEFACTES: Guillén

És un muntatge emblemàtic estèticament, que obre les portes de Comediants i Guillén a l'escena internacional. Destaquen el guió de l'escenografia, els esbossos del teló del bosc de nit, els dissenys dels animals màgics com el bou, l'estruç, la zebra, el camell, el lleó, el cocodril, i els dibuixos de Papageno, Papagena i la Reina de la Nit, més els artefactes i el disseny virtual de l'escenografia.

Colors, 1999

Festival de Peralada, Peralada

AUTOR: Javier Mariscal

COMPANYIA: Javier Mariscal

DISSENYS ESCENOGRÀFICS I VESTUARI:

Guillén, a partir de dibuixos de Mariscal.

En aquesta col·laboració, Guillén transforma els personatges de còmic de Mariscal coneguts com a «garriris» en personatges teatrals de tres dimensions i posa en marxa la seva passió i vocació per l'escultura.

Maravillas de Cervantes, 2000

Compañía Nacional de Teatro Clásico

AUTOR: Andrés Amorós

DIRECCIÓ: Joan Font

ESPAI ESCÈNIC, VESTUARI I

GINYS: Guillén

Es tracta de cinc entremesos de Cervantes. Guillén crea un contenidor transformable en cinc espais on puguin transcórrer els entremesos. Disseny un figurí musical i diverses màscares amb la intenció de mostrar una *commedia dell'arte* d'acord amb les tipologies barroques del teatre del Segle d'Or.

Bi. Dos mons, dues mirades, 2001

Century Theatre, Beijing

PRODUCCIÓ: Comediants i

Companyia acrobàtica de la Xina

GUIÓ: Joan Font i Moisès Maicas

DIRECCIÓ: Joan Font

ESCENOGRAFIA, VESTUARI I

ARTEFACTES: Guillén

L'escenografia recrea diversos autors de l'avantguarda pictòrica del segle XX. La bastida que permet les acrobàcies s'inspira en Léger, els paletes van vestits de l'estètica neoplasticista de Mondrian, i el pallasso Monti porta estampats al vestit diversos temes d'obres mestres de la història de l'art.

La Cenerentola, 2007

Coproducció de la Welsh National Opera de Cardiff (2007), el Gran

Teatre del Liceu (2007) i el Grand

Théâtre de Genève (2008)

Estrenada a la Houston Grand Opera

AUTOR: Gioachino Rossini.

DIRECCIÓ: Joan Font

ESCENOGRAFIA, VESTUARI I

ARTEFACTES: Guillén.

És una òpera concebuda com un espai transformable per mitjà de la llum i dels materials translúcids emprats. Per la seva fantasia permet a Guillén desplegar la màgia de tots els seus recursos escenogràfics a partir de la riquesa del vestuari i d'uns artefactes que executen un transformisme «fregolià» dalt de l'escenari.

Faust-bal, 2009

Teatro Real, Madrid

ÒPERA I MÚSICA: Leonardo Balada

LLIBRET: Fernando Arrabal

DIRECCIÓ: Joan Font

ESCENOGRAFIA, VESTUARI I

ARTEFACTES: Guillén.

Destaquen els estudis de figurins en color dels diversos personatges: els Margaritos, les amazones, els serafins, els jutges i els exiliats. El transformisme escenogràfic té moments espectaculars com quan els escuts dels Margaritos s'ajunten i formen els diferents costats d'un brau monumental.

La italiana en Argel, 2009

Teatro Real, Madrid

DIRECCIÓ: Joan Font

ESCENOGRAFIA, VESTUARI I

ARTEFACTES: Guillén

Es una obra rica en el disseny d'estampats de les peces de roba dels personatges. Destaquen els apunts gràfics del vestuari dels corsaris, l'esbós de «Mustafà» i del «Tigre», així com la monumentalitat del Kamaikan, compost i concebut mitjançant un treball virtual en 3D, procés habitual en les escenografies dels darrers anys.

El barbero de Sevilla, 2010

Coproducció de la Houston Grand Opera (2011), l'Opéra National de Bordeaux (2012) i l'Opera de Toronto (2015)

Representada al Gran Teatre del Liceu (2014)

DIRECCIÓ: Joan Font

ESCENOGRAFIA: Guillén.

Un element de mobiliari —un piano— és la caixa màgica a partir de la qual es desplega el transformisme escènic de l'obra. És rellevant la caracterització dels personatges, particularment les perruques i el maquillatge.

5. Guillén pintor

Atret per la plàstica en general, malgrat una inicial vocació escultòrica desplegada sobradament en la seva carrera teatral, du a terme una obra pictòrica que ha pres més rellevància a partir del 2010. Guillén fa una relectura de la història de la pintura des del Segle d'Or fins a la modernitat i l'avantguarda, tenint com a clau de volta la figura de Picasso. S'interessa per una sèrie de pintors clàssics i contemporanis, que rellegeix i situa en un nou context per tal que parlin amb una altra veu. Per quins autors s'interessa? Fa lectures i relectures d'alguns autors que li donen accés a la modernitat, entre ells, autors catalans com ara Nonell, Picasso i Miró. També n'hi trobem uns quants de renaixentistes, com Ghirlandaio o Ucello; pintors espanyols, com Velázquez, El Greco, Zurbarán o Goya, i francesos, com Daumier o Degas, així com pintors realistes del segle XX, com Francis Bacon o Balthus. La darrera sèrie, *Miralls*, li permet emplaçar personatges en tres dimensions i assolir aquella projecció escultural en una superfície bidimensional.

© Guillen, VEGAP, Barcelona, 2021.

“En els dibuixos de Guillén hi ha una important cultura plàstica”

Manuel Vázquez Montalban

Actors, actrius... a escena!

L'obra de Joan J. Guillén té les seves arrels en les formes del teatre popular de les festes, cavalcades i processons que va veure i viure durant la seva infantesa a Manlleu, i que tenen una llarga tradició a Catalunya. Gegants, capgrossos, comparses i altres figures del folklore festiu seran la base per a la renovació del llenguatge escènic. Sota aquesta influència, dissenyarà figurins en què la màscara i els ginys cobren un gran protagonisme, sense amagar la seva naturalesa il·lusòria. Guillén troba una altra font d'inspiració en el teatre i el ballet d'avantguarda, on artistes com Picasso, Léger i Schlemmer creen figurins que transformen radicalment el cos humà per mitjà de vestits plens de color i formes geomètriques.

Com en anteriors ocasions, l'exposició *Guillén. Màgia a l'espai escènic* inclou un espai per a tot tipus de públic, també familiar, en què es proposa un joc, una activitat lliure, que permet que les persones que ens visiten s'apropin als continguts de la mostra d'una manera lúdica.

En aquesta ocasió, sota el títol **Actors, actrius... a escena!**, a l'espai lúdic el públic podrà jugar a ser figurinista i experimentar com es transforma el cos humà a través del vestuari. Dos teatres en miniatura acolliran els escenaris reinventats de les obres *Bi* i *La flauta màgica*, on es situen les figures de diferents personatges que podrem modificar combinant diferents peces de vestir i màscares, per tal de crear el conjunt de vestits teatrals de l'obra.

Joan Josep Guillén i Zambrano

(Fuente del Maestre, Extremadura, 1947)

Dibuixant satíric, pintor i escenògraf. Nascut a Extremadura, quan tenia divuit mesos els seus pares es traslladen a viure a Manlleu, on passa la infantesa i la joventut. El seu primer contacte amb el món de teatre és al Centre d'Acció Catòlica de Manlleu. Després d'uns quants treballs gràfics en aquesta ciutat, el 1968 es trasllada a Barcelona, on entra en contacte amb l'ambient musical i teatral de la Cova del Drac. Allà coneix els membres dels Setze Jutges i diversos periodistes. Inicia la seva tasca periodística al diari *Tele/eXpres* l'any 1969 i, des d'aleshores, publica els seus dibuixos en nombroses publicacions: *Triunfo*, *Por Favor*, *Muchas gracias*, *Presència*, *Arreu*, *La Calle*, *El Periódico de Catalunya*, *El Món*, *Diari de Barcelona*, *La Vanguardia* i *Catalunya plural*, entre d'altres. Entre 1985 i 1987 crea per a TV3, i després per a TVE a Catalunya, un espai d'animació amb ordinador en format de vídeo gràfic, anunciat com a «Microclip».

La trobada amb Hermann Bonnín l'ajuda a entrar en el món del teatre de Barcelona els primers anys setanta. Primer és alumne de l'Institut del Teatre i després n'esdevé professor d'escenografia des del curs 1973-74 fins al 2012. Al tombant dels anys setanta als vuitanta, emprèn la renovació de la iconografia del teatre de carrer, revisa la tradició de nans, gegants, comparses, figures de l'entremès i carnivals, que havien quedat molt desdibuixats pel franquisme, i crea noves formes modernes per a aquestes figures tradicionals gràcies a l'empenta dels nous ajuntaments democràtics, que volen recuperar la tradició tornant als orígens.

Barcelona es llança a la recuperació del carrer amb nous nans, gegants i nou bestiar que l'Ajuntament de la ciutat encarrega a Guillén. Aquest crea la comparsa *Visca Picasso!* (1981) per unir tradició i innovació, amb motiu del centenari del naixement de l'artista malagueny. El *Costumari Català* de Joan Amades n'és la referència pel que fa a la tradició; les avantguardes històriques, el punt d'enllaç amb la modernitat plàstica, i Lorca n'és la inspiració literària. Així mateix, la poesia escènica de Joan Brossa i la seva defensa de la cultura popular es deixen sentir a l'època, i Guillén recull el guant d'aquest maridatge entre cultura popular i avantguarda que es reivindica als anys setanta.

Des del 1992, les seves escenografies s'associen a la companyia Comediants, amb qui ha realitzat l'escenografia, el vestuari i artefactes de diverses obres de teatre, òperes i espectacles parateatral. La majoria d'aquestes òperes s'han representat a importants teatres d'arreu del món.

Ha rebut reconeixements destacats com el Premi Ciutat de Barcelona l'any 1983, pels seus dibuixos a *El Món* i *La Vanguardia*, i el 1985, per l'aportació innovadora al dibuix periodístic amb el «Microclip» de TV3. Li ha estat atorgada la Medalla d'Or de Vestuari a la 9a Quadriennial d'Arquitectura i Escenografia de Praga (1999), així com el Premi Nacional de Cultura del CONCA (2016) per la seva trajectòria artística.